

De reuzenhaai: een zachtaardige gigant... in de Noordzee

28 / 08 / 2025

Blader door een willekeurig lijstje van iconische filmklassiekers en je zult vrijwel zeker Steven Spielberg's Jaws tegenkomen. Die beklemmende thriller uit 1975 waarvan de twee legendarische noten van de soundtrack onder je huid kruipen. Maar wist je dat de angstaanjagende haai uit deze film deels geïnspireerd is op de reuzenhaai? De befaamde regisseur heeft inmiddels spijt betuigd, want het beeld dat Jaws schetst, komt helemaal niet overeen met dat van de meeste haaien, laat staan de reuzenhaai. Deze zachtaardige reus heeft immers helemaal geen interesse in mensen, maar leeft uitsluitend van plankton. Wie is deze grote vriendelijke haai? Komt hij ook voor in onze wateren? En hoe zit het met zijn beschermingsstatus? Testerep magazine zocht het voor je uit.

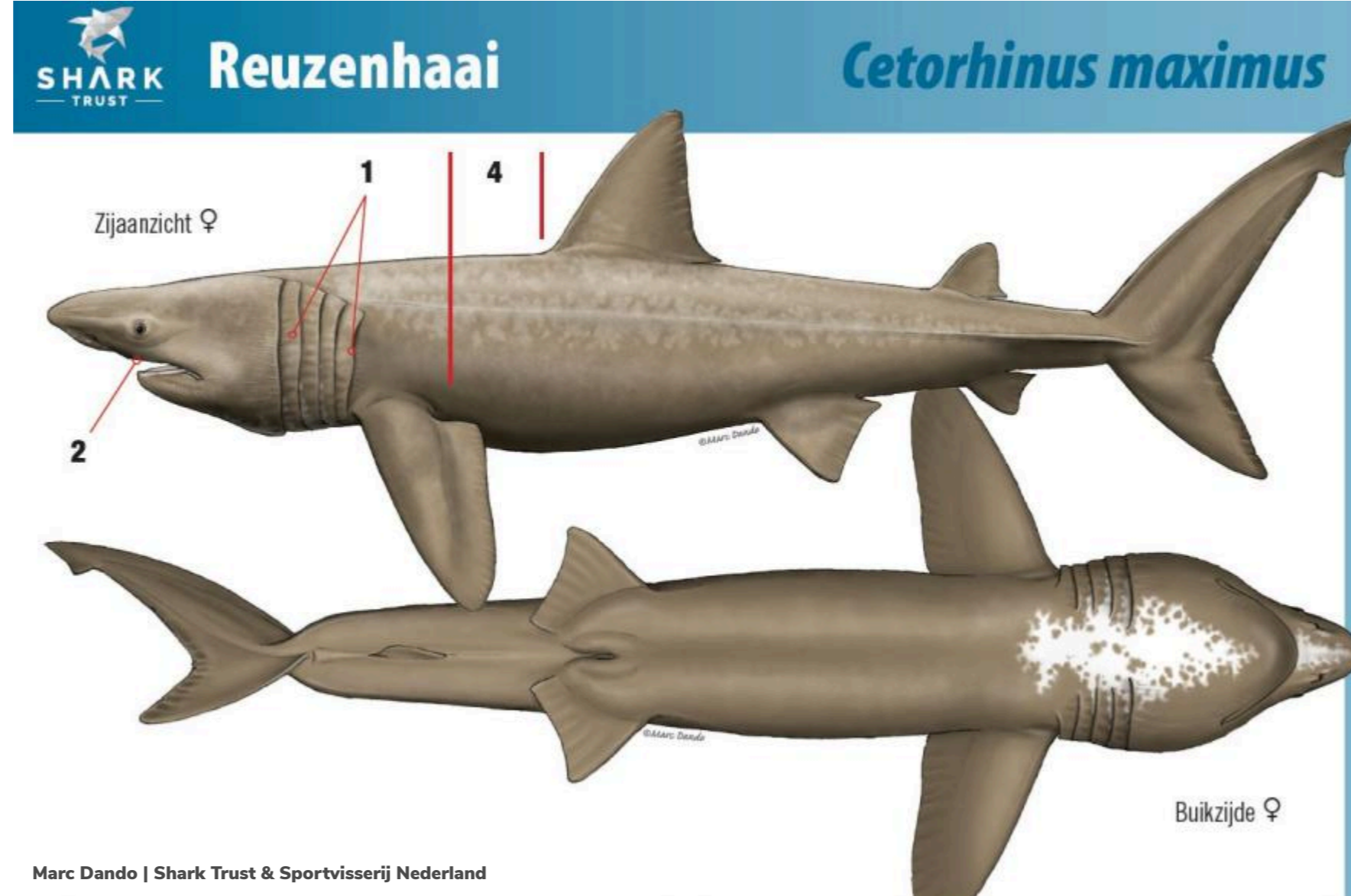
— BART DE SMET

Op zondag 11 mei 2025 liepen er bij de brandweer van de Franse kustgemeenten Bray-Dunes en Zuydote verschillende meldingen binnen van mensen die een haaienvin hadden gespot. De politie maande zwemmers aan om uit het water komen en het strand te ontruimen. Onnodige schrikmakerij, want aan de Belgische en Noord-Franse kust vind je geen gevaarlijke haaien. Wellicht ging het om een reuzenhaai. Die komt van nature voor in Europa, maar hij vormt absoluut geen gevaar voor de mens.

De grote vriendelijke haai

De reuzenhaai (*Cetorhinus maximus*) is de op één na grootste levende haai en vis ter wereld. Hij kan tot 11 meter lang en 6000 kg zwaar worden. Alleen de tropische walvishaai is groter. Ondanks zijn formaat is de reuzenhaai voor mensen ongevaarlijk. Reuzenhaaien bezitten namelijk geen scherpe tanden waarmee vleesetende haaien hun prooi verscheuren. In plaats daarvan hebben ze een soort zeef in hun muil waarmee ze allerlei kleine diertjes (roepvoetkreeftjes en ander diertjes plankton) uit het water halen. Ze pompen het water niet door hun zeef, maar zwemmen rond met een open muil en filteren zo tot 2000 liter per uur. Het zijn dus onschuldige planktoneters, net zoals de walvishaai en de reuzenbalkhaai.

Je kan reuzenhaaien herkennen aan hun grote kieuwspleten die hun kop bijna omringen. Nog een kenmerk is dat het begin van de eerste rugvin achter de basis van de borstvinnen staat. Die rugvin heeft trouwens een karakteristieke afgeronde driehoekige vorm. Hun enorme muil bevindt zich aan de onderzijde van de kop. De rugzijde van de reuzenhaai is veelal grijsbruin, of blauwgrijs tot zwart. De buikzijde kan een tikkeltje lichter zijn en heeft vaak onregelmatige witte vlekken. Op hun flanken zitten soms lichtere strepen en vlekken.

Deze infocheet legt je uit hoe je een reuzenhaai herkent aan zijn grote kieuwspleten (1), de enorme muil aan de onderzijde van de kop (2), en de positie van de rugvin ten opzichte van de borstvinnen (4).

Reuzenhaaien komen wereldwijd in subtropische en koude wateren voor. In de Atlantische Oceaan zijn ze vooral te vinden ten zuiden van Usland. Ze komen ook voor in de Middellandse zee, en op het zuidelijk halfrond van Namibië tot Zuid-Afrika. Het zijn dieren van het open water, al komen ze soms ook voor in de buurt van de kust. Ze zwemmen dikwijls dicht onder het wateroppervlak waar er veel zonlicht en dus plankton is. Dit leverde ze de Engelse naam basking shark ("zonnebaderhaai") op.

Ze lijken ook niet echt bang van mensen. Voor de Engelse (Devon, Cornwall) en Ierse kusten worden zelfs speciale trips georganiseerd waarbij je de dieren heel dicht kunt benaderen. Bij ervaren duikers is de reuzenhaai dan ook populair als speekameraad. Het enige gevaar bij dat spel schuilt in eventuele onverwachte, krachtige bewegingen van de staart en in de ruwe huid van de haai.

(Reuzen)haaien op de kust

Langs de Belgische en Nederlandse kust zijn reuzenhaaien zeldzaam. Toch komen ze af en toe voor in de Noordzee, veelal in de zomermaanden wanneer er veel plankton in het water zit. Op 21 oktober 2011 zagen zeeuwetenschappers een reuzenhaai ten noorden van de Bligh Bank. Op 23 juli 2012 observeerden omstaanders een piepjonge reuzenhaai (2 meter) voor de kust van De Panne, terwijl vogeltellers van het INBO vanop het onderzoeksschip Simon Stevin op 31 oktober 2014 een jong vrouwtje exemplaar spotten ter hoogte van de zandbank Oosthinder. Op 29 oktober 2016 strandde dan weer een levende reuzenhaai op het strand van De Panne. En dan was er recent nog die waarneming aan de Noord-Franse kust.

Op 31 oktober 2014 spotten wetenschappers een jonge reuzenhaai ter hoogte van de zandbank Oosthinder vanop het onderzoeksschip Simon Stevin.

Wie de film *De Wilde Noordzee* zag, is de spectaculaire beelden van de groep van wel twintig reuzenhaaien ongetwijfeld bijgebleven. Duiker en cameraman Peter van Rodijnen botste in augustus 2023 al snorkelend voor de kust van Schotland op deze mastodonten. Hun muil wijd open, zich gulzig te goed doend aan het overvloedige plankton. Om zoets te filmen heb je heel veel mazzel nodig. Meer nog, de kans is groot dat een dergelijke duikbelevenis niet zo snel zal worden herhaald...

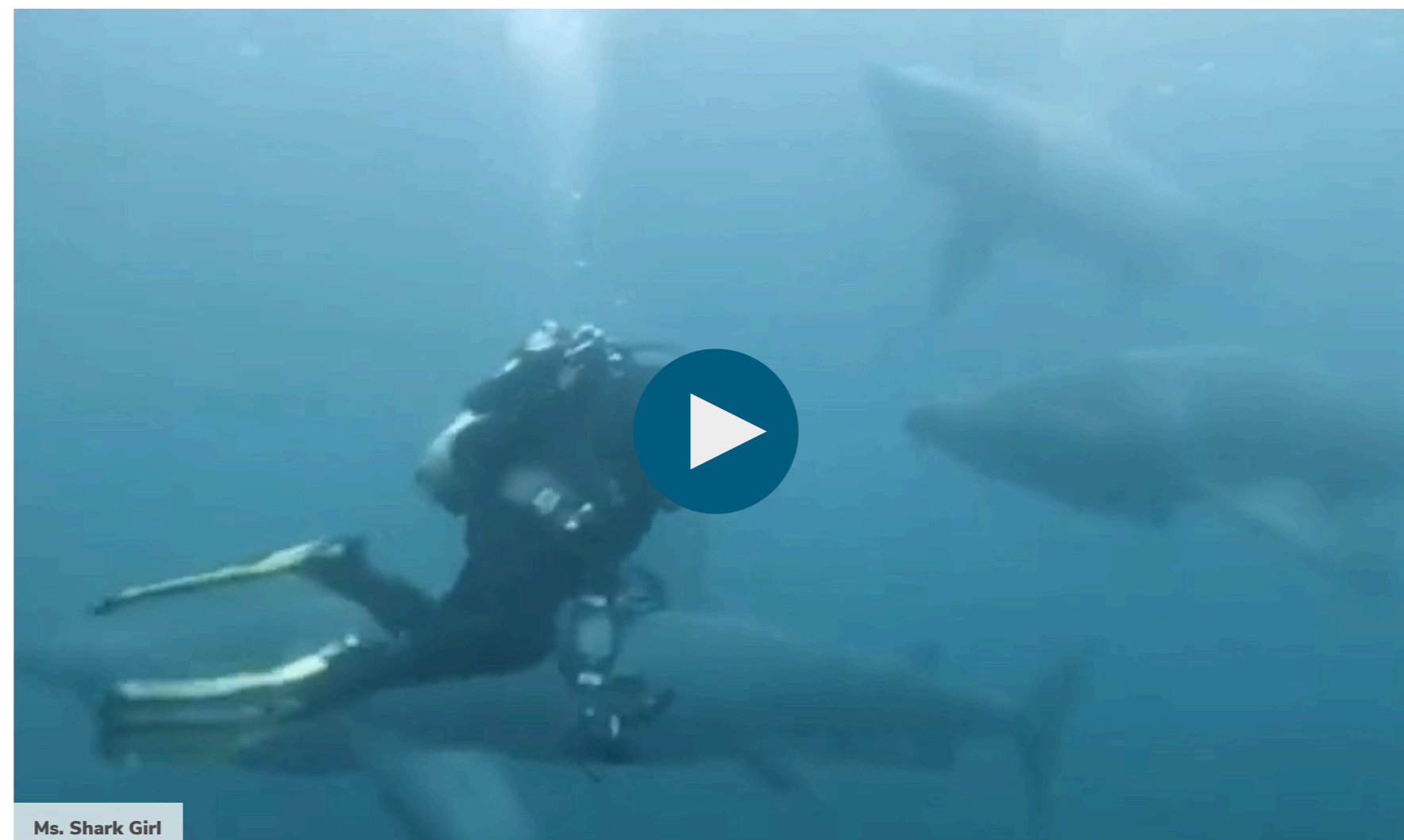
Op 29 oktober 2016 strandde een nog levende reuzenhaai in De Panne. Het dier overleefde de stranding niet.

Bedreiging en bescherming

Reuzenhaaien zijn eierlevendbarend (ovovivipaar). Dat betekent dat ze zich voortplanten door de eieren zo lang mogelijk in hun lichaam te houden. Pas als deze uitkomen baren ze levende jongen. De uitgekomen embryo's voeden zich met de onbevuchte eieren van de moeder, een gedrag dat bekend staat als oöfagie. Reuzenhaaien mogen dan wel geen grote scherpe tanden hebben, ze bezitten wel zeer kleine, gebogen tandjes in het midden van hun bovenkaak. Deze ogenschijnlijk nutteloze tanden spelen mogelijk een rol bij het consumeren van de onbevuchte eieren.

Na een lange draagtijd van 2 tot 3 jaar is het zover. Een paar grote jongen zien het levenslicht en zijn al meteen zelfstandig. Ze groeien langzaam en kunnen tot 50 jaar oud worden. Pas op 12 à 16-jarige leeftijd zijn reuzenhaaien geslachtsrijp. En dat komt deze charismatische soort niet ten goede.

De reuzenhaai kende lange tijd een belangrijke commerciële waarde. Onderdelen van het dier werden gebruikt in o.a. haaienvinnensoep en in diervoer. Ook de leverolie, de huid (segrijnleer), en het squaleen (gebruikt in medicijnen en cosmetica voor zijn hydraterende en beschermende eigenschappen) zijn geheerd. Hoewel de reuzenhaai niet langer doelgericht wordt bevestigd, is hij nog steeds het slachtoffer van bijvangst met sleepnetten, kieuwnetten en stange netten. Ook raakt hij verstrikt in vislijnen. Hierdoor is de zich traag voortplantende soort sterk afgenomen in aantal. Wetenschappers vermoeden dat er een wereldwijde populatieafname is van 50-79% in de afgelopen drie generaties (102 jaar). Al zijn er aanwijzingen van enige stabiliteit en mogelijk langzame verbetering sinds het stoppen van de doelgerichte visserij en de invoering van strikte beschermingsmaatregelen. De soort staat sinds 2018 geklasseerd als Bedreigd op de internationale Rode Lijst van de IUCN, de Internationale Unie voor Natuurbescherming.

Qua bescherming was de reuzenhaai een van de eerste haaiensoorten opgenomen in verdragen voor natuurbehoud. In 2002 kwam de reuzenhaai op Bijlage II van het CITES-verdrag. En in 2005 nam het Verdrag inzake Migrerende Soorten (CMS) de reuzenhaai op in Bijlage I en II, wat partijen respectievelijk verplicht om de soort strikt te beschermen en regionaal samen te werken aan het behoud van de soort. In 2005 heeft de Noordoost-Atlantische Visserijcommissie (NEAFC) als eerste een verbod op gerichte visserij op reuzenhaaien aangenomen. En in het Verenigd Koninkrijk zijn er verschillende beschermingsmaatregelen, samen met een aanbevolen gedragscode voor contact met de reuzenhaai (OSPAR 2009). De reuzenhaai staat ook op Bijlage II van de Bern Conventie ter bescherming van wilde diersoorten en plantensoorten, en hun natuurlijke leefomgeving. In 2012 heeft de Algemene Visserijcommissie voor de Middellandse Zee bepaald dat vissers de reuzenhaai – en 23 andere haaien- en roggensorten die in bijlage III van het Verdrag van Barcelona staan vermeld – niet aan boord mogen houden en ze ongedeed en levend weer in zee moeten vrijlaten. Om het herstel van de soort mogelijk te maken, beveelt ook IUCN aan om het houden en vangen van reuzenhaaien te verbieden. Op zijn minst zalom de wereldwijde populatie bedreigd is. Daarenboven stelt ze dat het dringend nodig is om initiatief te nemen om contact met reuzenhaaien (vb. via speciaal ingerichte duiken) te vermijden, vangsten te voorkomen, een veilige vrijlating te bevorderen en de rapportage van vangsten (inclusief bijvangst) te verbeteren.

Urban legends

We weten nu al dat de reuzenhaai niets is om schrik van te hebben, maar ook andere haaien hebben hun reputatie niet mee. Ook hier zit Jaws voor iets tussen. De meeste haaien veroorren geen vin. Integendeel, ze zijn meestal het slachtoffer van de mens en niet andersom. Wist je dat er per jaar wereldwijd amper 6 personen omkomen door een aanval van een haai terwijl de mens jaarlijks 100 miljoen haaien doodt?

"More people die in a typical year from trying to take a selfie [...] and falling off a cliff, than are killed by sharks." – David Shiffman, auteur van *'Why Sharks Matter'*

In heel 2024 waren er wereldwijd 88 bevestigde aanvallen door haaien. Van die 88 aanvallen zijn er 47 "onuitgelokt" – dat wil zeggen, de haai beet in een levende mens zonder enige provocatie van het slachtoffer. Het gaat dan vooral over beten door zwartpunthaaien, sterhaaien en tijgerhaaien. En van die 47 waren er slechts vier fataal. Toegegeven, 2024 was een bijzonder rustig jaar voor haaienbeten. Volgens het Florida Museum of Natural History is het gemiddelde over twintig jaar 67 onuitgelokte beten per jaar, waarvan er slechts zes fataal zijn. Om dit nog even in perspectief te plaatsen: in de kustgebieden van de VS had je tussen 1959 en 2010 75 keer meer kans om te sterven door een blikseminslag dan door een haaienaanval. En tussen 1900 en 2019 waren er in de VS en Canada bijna vijf keer zoveel dodelijke aanvallen door bereen als door haaien.

David Shiffman, marien bioloog en auteur van het boek *'Why Sharks Matter'*, vat het kort samen als: "Haaien zijn gewoon niet erg gevaarlijk". Ook niet bij ons in de Noordzee, waar we naast de zeldzame reuzenhaai ook de hondshaai, kathaai, gevleete gladde haai, doornhaai, ruwe haai, haringhaai, blauwe haai, voshai en de zeeengel kunnen aantreffen. Stuk voor stuk onschuldige dieren en compleet ongevaarlijk voor de mens.

Dus, als je nog eens aan het pootgebden bent in de Noordzee en je spot een haaienvin, ren dan niet gillend uit het water, maar besef dat het je geluksdag is. De kans is groot dat je de bevoorrechte getuige bent van een zonnebadende reuzenhaai die aan het wateroppervlak zijn lunch uit het water filtert.

Lees meer

- Reuzenhaai. ECOMARE (2017) | [VLEET, online zee- en kustencyclopedie voor de Lage Landen](#)
- Reuzenhaai *Cetorhinus maximus*. Factsheet. | [Sportvisserij Nederland & Shark Trust](#)
- Reuzenhaai *Cetorhinus maximus*. In: Herkennen van haaien en roggen. Project HAROKIT. (2015). ILVO/Natuurpunt/VLIZ | [VLIZ-bib](#)
- How Many People Do Sharks Kill Each Year... Or Is That The Wrong Question? (2025) Large. | [JEL Science](#)

Meer lezen over :

VISSEN BELGISCHE NOORDZEE

Suggesties

Heb je zelf ideeën, interessante weetjes ...

Stuur ons je suggestie

Artikel delen

Lijkt dit artikel iets voor uw vrienden of collega's? Deel het met hen!

